

BESCHERMDE PLANTEN IN HET BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST

De wintereik (*Quercus petraea*)

De wintereik is een statige boom die zijn regelmatige, rechte takken in de hoogte uitstrekt, in tegenstelling tot zijn neven, de zomereik en de rode eik (of Amerikaanse eik). Deze laatste hebben eerder kronkelige takken die in de breedte groeien. Hij komt voor in West-, Centraal- en Zuid-Europa en in Klein-Azië.

De wintereik is een van de grootste bomen van Europa. Hij kan wel duizend jaar oud worden. Door zijn hardheid werd eikenhout oorspronkelijk alleen gebruikt voor edele doeleinden, nl. scheepsbouw en meubelmakerij. Tegenwoordig wordt eikenhout nog steeds gebruikt in de schrijnwerkerij, maar bijvoorbeeld ook voor de productie van wijnvaten – wijnliefhebbers weten ongetwijfeld wat een in eikenhouten vaten gerijpte wijn is – en soms als brandhout.

De wintereik is een boom die, levend of dood, tal van uitzonderlijke dier- en plantensoorten herbergt: zo'n 300 tot 500 soorten, waaronder vogels, insecten en zoogdieren. Vleermuizen vinden onderdak in zijn stamholtes en everzwijnen voeden zich met zijn eikels. Het blad van Koning eik – of heer van het bos – siert het wapenschild van de boswachters van de drie gewesten van België.

DE WINTEREIK HERKENNEN

De wintereik is een statige boom die een spectaculaire hoogte van 20 tot 45 meter kan bereiken. Zijn brede kruin is gelijkmatig ontwikkeld, met goed verdeelde, steeds kleinere vertakkingen, waardoor hij een waaivormig uitzicht heeft.

Zijn typische schors is verticaal gegroefd. De schors is grijsbruin en bij jongere bomen ietwat gladder. Naarmate de boom ouder wordt, scheurt de bast geleidelijk aan open, waardoor er ondiepe en min of meer doorlopende groeven ontstaan. Die helpen de stam om regenwater te laten afvloeien naar de bodem.

Het is een bladverliezende boom: hij verliest zijn bladeren in de herfst en krijgt nieuwe in de lente. De grond wordt dan verrijkt met de mineralen die vrijkomen uit het verteerde blad. Zijn uitzicht verandert doorheen de seizoenen: hij biedt schaduw in de zomer en laat het zonlicht door in de winter. De bladeren van de wintereik hebben een bladsteel van ongeveer 1 cm. Ze zijn donkergroen, glad en gelobd en groeien afwisselend op de twijgen.

De eikel, de vrucht van de wintereik, hangt rechtstreeks aan de twijg, zonder steeltje. Dat is meteen ook het verschil met de zomereik, waarvan de eikels aan lange steeltjes hangen.

© CC Willow

De stam met fel gebarsten schors, de bladeren dragen de eikels zonder steeltje. © CC

VOORTPLANTINGSWIJZE

Zijn stuifmeel wordt verspreid door de wind.

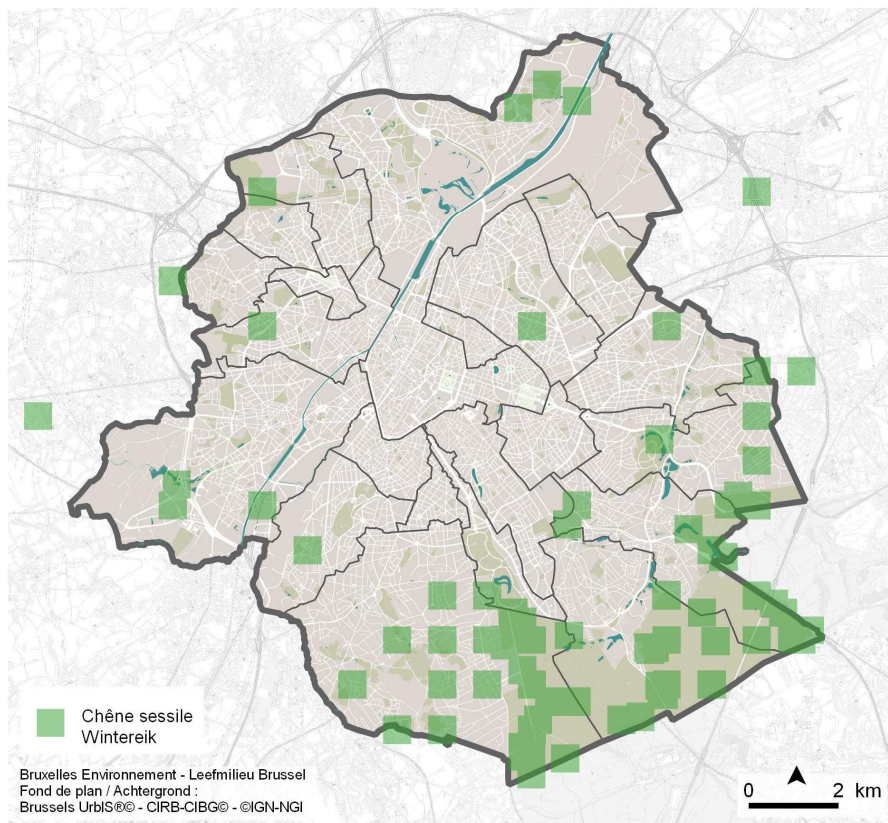
De wintereik geeft pas vruchten vanaf de leeftijd van 60 à 70 jaar. De eikels worden verspreid door kleine knaagdieren en door de gaai, een meester in het verspreiden van de vruchten. Hij voert ze soms mee over zeer lange afstanden en kan wel 2.000 tot 3.000 eikels per jaar verspreiden!

IN WELK MILIEU GEDIJT HIJ?

De wintereik is een typische inheemse boom die losse, goed gedraineerde grond verkiest. Hij houdt van een zacht, vochtig klimaat. Het is een halfschaduwminnende soort die eigenlijk heel tolerant is in termen van standplaats, in tegenstelling tot de zomereik, die vaker alleen voorkomt en wordt aangetroffen in open gebieden (langs weiden of op het platteland). De wintereik is een bosboomsoort die in min of meer diverse populatiegroepen voorkomt.

VERSPREIDING IN HET BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST

De wintereik komt niet bijzonder veel voor in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Hij is van groot belang vanuit bosbouwkundig oogpunt. Hij groeit zelden alleen.

Het is dan ook niet verwonderlijk dat de wintereik vooral in het Zoniënwoud aanwezig is, waar hij een weldoordachte afwisseling vormt met het beukenmassief. Sinds enkele jaren maakt de wintereik immers deel uit van het ambitieuze programma voor soortendiversiteit in het Zoniënwoud. Met zijn diepe wortels doorstaat hij de hevigste stormen en verdraagt hij heel goed droge periodes. Het is dan ook een soort die de voorkeur wegdraagt in het licht van de klimaatveranderingen die een mogelijke bedreiging vormen voor het bos.

ANEKNOTE

Grieken, Romeinen, Kelten en Germanen beschouwden de wintereik als een symbool van kracht en moed. In hun mythen werd hij steevast in verband gebracht met een of andere godheid. De eik was in de Griekse mythologie gewijd aan Zeus, god van de donder. Bij de Germanen was de eik gewijd aan de god van de bliksem, Donar. In Rome werd de eik geassocieerd met Jupiter. Bij de Kelten voerden de druiden allerhande rituelen uit rond de eikenboom.

Van de eik werden lange tijd vooral de schors en de vruchten gebruikt en niet zozeer zijn hout. De eikels dienden als varkensvoeder omdat die het vlees een stevige, smakelijke toets gaven. Er was zelfs sprake van een "eikelrecht" op de beste voederplaatsen voor varkens.

BEHOUD VAN SOORTEN

Europese context

De biodiversiteit in Europa wordt beschermd door twee Europese richtlijnen. Deze bevatten nauwkeurige informatie (lijsten) over de verschillende soorten habitats en dier- en plantensoorten die beschermd moeten worden. De lidstaten zijn verplicht om beschermingszones te definiëren. In Europa vormen al deze gebieden samen het Natura 2000-netwerk.

Brusselse context

In maart 2012 keurde het Brussels Hoofdstedelijk Gewest de Ordonnantie goed betreffende het natuurbehoud, die de Europese richtlijnen omzet.

Doelstellingen: de bescherming, het beheer en het herstel van wilde flora- en faunapopulaties en hun habitat, maar ook van andere natuurlijke habitats en ecosystemen op het land en in het water. Om deze doelstellingen te bereiken, moeten onder andere verschillende maatregelen worden getroffen voor het behoud en het herstel van de kwaliteit van het leefmilieu.

Leefmilieu Brussel voert een gedifferentieerd beheer, dat een aangepaste interventie in de verschillende natuurlijke milieus beoogt, zodat de fauna en flora zich optimaal kunnen ontwikkelen. Enkele voorbeelden: halfjaarlijks maaien van graslanden en wegranden, aanleg van oevers van vijvers, uitdunnen van bomen (voor meer lichtinval), bannen van pesticiden, enz. Het Zoniënwoud maakt het voorwerp uit van een specifiek beheerplan, dat noodzakelijk is voor het behoud van zijn biodiversiteit.

Bescherming van de soorten in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

Er bestaan twee types van soortenbescherming :

- bescherming die verband houdt met de biotoop van de soort (in een Natura 2000-gebied) ;
- directe bescherming van de soort, ongeacht de plaats waar ze voorkomt (zelfs in uw tuin).

Wat zijn de gevolgen van het beschermde statuut voor elk van ons ?

Er bestaan strikte maatregelen om de soorten in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest te beschermen. Het is verboden om :

- deze soorten te plukken, te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of opzettelijk te vernietigen in hun natuurlijke verspreidingsgebied en in de zones waar ze actieve beschermingsmaatregelen genieten ;
- exemplaren die uit de natuur werden gehaald te bezitten, te transporteren, te verhandelen of te ruilen.

Specifieke bescherming van daslook :

De wintereik geniet een beschermde status op grond van zijn standplaats: het is een typische soort die groeit in een aantal Natura 2000-gebieden, nl. de "Atlantische zuurminnende beukenbossen" en "eikenhaagbeukenbossen".

DE WINTEREIK IN EEN OOGOPSLAG

Familie	Familie van de <i>Fagaceae</i> (napjesdragersfamilie) die 900 soorten omvat, ingedeeld in 7 tot 9 geslachten, waarvan de bekendste de kastanjeboom, de beuk en de eik zijn.
Namen	<ul style="list-style-type: none"> - Wintereik. - Latijnse naam: <i>Quercus petraea</i>. - Andere namen zijn: akkerboom, eikelaar, ekkel, flokhout, pantoffelhout en aaie- of eekeboom.
Categorie	<ul style="list-style-type: none"> - Grote boom, groeit in bossen. - Erg sterk. - Winterhard, eenjarig gebladerte.
Habitat	<ul style="list-style-type: none"> - Halfschaduw. - Groeit in bossen, minder aanwezig op het platteland.
Bloeiperiode	Mei.
Bloesemkleur	Groen.
Afmetingen op volwassen leeftijd	<ul style="list-style-type: none"> - 20 tot 40 m hoog. - Stam: gemiddeld 2 m omtrek.
Bodemsamenstelling	<ul style="list-style-type: none"> - Waterdoorlatende bodem, dik, licht zurig: leem of zand, soms klei. - Erg gevarieerde humus en min of meer rijk of arm aan voedingsstoffen. - Middelmatig droge bodem (noch droog noch nat), koel. - Verdraagt droogte maar geen te natte bodem. - De diepte van de bodem beïnvloedt de houtkwaliteit.
Verspreiding	Via zijn eikel, die een dopvrucht is, een eenzadig nootje.

Plantperiode	Herfst.
Ziekten en plagen	<ul style="list-style-type: none"> - Hertachtigen die de jonge boompjes opeten. - Rupsen die de twijgen ontbladeren. - Gevoelig voor echte meeldauw (witachtig poeder op het blad). - Vorstspleet: een verticale spleet onderaan de stam, als gevolg van vorst.
Risico's	In erg grote hoeveelheden – zo'n 4 kg droge eikels – giftig voor runderen, paarden en varkens.
Gelijkende soorten	De zomereik.

Wintereik

Zomereik

De bladeren hebben steeltjes, wat tot verwarring leidt over de soortnaam

De bladeren zijn ongesteeld...

De eikels zijn ongesteeld

De eikels hebben een steeltje

VOOR MEER INFO

[Natura 2000-gebieden](#)

Europese richtlijnen:

- [De 'Vogelrichtlijn' van 2009](#)
- [De 'Habitatrichtlijn' van 1992](#)